

MIĘKCZYĆ (73) *vb impf*

-ę- (71), -e- (2).

inf miękczyc (7). ◇ *praes 1 sg* miękczę (2), miękczę (1) *Mącz* (2:1), miękczę *a.* miękczę (2). ◇ *2 sg* miękczysz (1). ◇ *3 sg* miękczy (50). ◇ *3 pl* miękczą (6). ◇ *con 3 sg f* by miękczyła (1). *n* by miękczyło (1). ◇ *3 pl subst* by miękczyły (1). ◇ *part praes act* miękcząc (1).

Sł stp, Cn notuje, Linde XVI – XVIII w.

1. Czynić miększym niż uprzednio, działać rozmiękczająco (67) :

A. Czynić miękkim, podatnym na dotyk, spulchniać; *depsere, macerare, malacissare Mącz; lentare Calep* (66) : Depso, Gniotę/ Miękczę. *Mącz* 82c, 202c, 205a; *Calep* 591b.

miękczyc co (1): *SienLek* 30v *cf W przeciwstawieniu.*

W przeciwstawieniu: »miękczyc ... twarżyć« (1): Iako widzimy/ iż fłońce wołk miękczy/ á błoto twarżdzi *SienLek* 30v.

a. O działaniu lekarstw i zabiegów (61) :

α. Na wrzody, obrzmienia i inne stwardnienia zewnętrzne (30) : á gdy to przilożyłz na twardość albo na gruzłę tedy miękczł/ y bol wśmierza. *FalZioł* I 12b, V 98v, 103; *Oczko* 18.

miękczyc co (22): Też łok tego zyela/ zmąka [!]/ ieczmienną albo zmiode [!]/ miękczy ładzekie [!]/ zatwardziałe *FalZioł* I 2b, I 26b, 66a, 67c, 69d, 81c (14); *SienLek* 118, 147v. *Cf Zwrot.*

miękczyc czym (1): Potym/ to błoto kładąc przez dni kilkanaście/ zawnždy w wannie omywając/ á z niéy wychodząc/ máściámi miękczą/ albo plastry okładając *Oczko* 18.

W połączeniu szeregowym (1): MYdło zagrzewa/ czyfci/ ociera/ miękczy/ rospuľczża *FalZioł* I 142c.

W charakterystycznych połączeniach: bolączki miękczyc (2), (twarde) otoki (2), puchlinę, ranę (zatwardziałą) (2), sadzele zatwardziałe, wrzody, zatwardziałe (*a.* twarde) miesca (guzowate) (2), zoľzy.

Zwrot: »twardość miękczyc« [szyk zmienny] (6): Theż kiedy będzie wwarzony łczyr w winie s łczyrwoną [!]/ lebiodka/ tedy twardoľci miękczy y rospadza ie. *FalZioł* I 86b, I 80a, II 11c, III 24d, V 87v; *Oczko* 17.

Szeregi: »miękczyc i czyścić« (1): Rzeczy poľpolite ktore miękczą y czyfcią. *FalZioł* V 106v. [Ponadto w połączeniu szeregowym 1 r.].

»miękczyc a rozpędzać (*a.* spędzać)« [szyk 2:1] (3): *FalZioł* I 80a; Sok też z kwiećia lelijowego gdy nim pomázuie wrzedliwe łono/ álbo máćicę/ wśzeláką puchlinę łpada álbo miękczy. *SienLek* 118; *Oczko* 17.

β. Na organy wewnętrzne: rozluźniać (31) : OThręby [...] Maią mocz wyfuľzać y otwiorać vliczki w cieľe/ y też miękczą *FalZioł* III 42b, III 31b, V 104v.

miękczyc co (27): wwarzona Ozanka w proľtey wodzie á oľłodzywśzi miodem kaľzel leczi/ j łledzionę zatwardziałą miękczy. *FalZioł* I 36c, I 112d, II 11c, III 20d, 21c, 42c; bo tho máćicę miękczy y czyni otwor łzeyfzy. *SienLek* 112. *Cf Zwroty.*

W charakterystycznych połączeniach: macicę miękczyc, piersi (3), pľuca, łledzionę zatwardziałą.

Zwroty: »twardość miękczyc« (2): á gdy będziefz pomazowaľ albo przykľadaľ na łledzionę tedy twardoľć ie y miękczy. *FalZioł* I 25a, I 72a.

»żywot, trzewa, wnętrze (*a. wnetrzości*), jelita miękczyć« = *ułatwiać wypróżnienie, przeczyszczać, może też: usuwać wzdęcia [szyk zmienny]* (8:7:2:1): Gdy vwarzisz łobodę łkapustą z iarmużem á s łzczirim zieleń tedy żywot miękczy *FalZioł* I 12a; ta łprawa miękczy wnątrze y żółtą niemocz wygania. *FalZioł* I 79b, ‡7e, ++2f, *4a, I 66a, 142d (16); *SienLek* 42, Ttt3.

Szeregi: »miękczyć i czyścić« (2): Też ma mocz rzecz przyrodzoną paniam gdy by łie załtanowiła otwierać/ j też trzewa miękczyć y czyścić *FalZioł* I 66a, III 42c.

»miękczyć i przepuszczać« (1): á tedy pożywać rzeczy gorzkich/ kwásnych: żywot miękczyć y przepułzczać: niegdy też wrócić. *SienLek* 41v.

»miękczyć i rozpędzać« (1): Theż tenże plałtr przyłożony na łtwardość łledziony y wątroby: miękczy ią y rołpádda [!] dobrze. *FalZioł* I 80a.

B. *Działając fizycznie lub chemicznie czynić łatwym w obróbce (o rzeczy z natury niepodatnej) [co]* (1) : Theż gdy vwarzisz łloniową kołć łtim pokrzikowym korzeniem przez dwie godzinie albo przez łzełć godzin miękczy tę kołć łloniową á może s niey co chce vczyńić bo będzie miękka. *FalZioł* I 87b.

2. *Łagodzić; emollire, inflectere, malacissare, mollire Cn (6) :*

Zwrot: »serce miękczyć« [*w tym: czym (1)*] (2): *GórńDworz* H2v; *Lutnia* ochłodá myłłi vtrapionych: Tá łerce miękczy łwym głołsem przyiemnym Bogóm podłziemnym. *KochPieł* 48.

a. *Jednać, pozyskiwać; lenire Mącz; commulcere Calep (4) : Mącz* 188c; *Commulceo* – Miękczyć, ogłaskiwám. *Calep* 224b.

miękczyć co czym (2): *SkarŻyw* 385; Ty miękczyłz łwą ołobą y młodość łpániáłą/ *Himenee* łáłkawy y płęc podłtárzáłą. *SapEpit* B3v.

Zwrot: »miękczyć serce« (1): nieprzyiáćiele łwe/ pokorą/ vkládnostíą miękczác łercá ich/ *Chryłtułowi* [...] pożyłkał. *SkarŻyw* 385.

Synonimy: **1.A.a.** *subtylizować, łcieńćać; 2. łagodzić, łłodzić.*

Formacje wółrdzenne cf MIĘKCZEĆ.

Cf MIĘKCZĄCY, MIĘKCZENIE